

NACIONALNA POVIJEST

Marina Matiša

Sveučilište u Zadru

PULSKI AMFITEATAR

Tema članka jest Pulski amfiteatar. Prikazat ću na koji je način pojam amfiteatra, kao antičke baštine ostavio pozitivnu konotaciju, zatim ulogu Pulskog amfiteatra u tadašnjem svijetu, ali i danas, povijesne prilike koje je obilježio kao i njegovo umjetničko značenje doista hvale vrijedno.

POČECI AMFITEATRA U RIMSKOM CARSTVU

Sam naziv amfiteatar označava oblik njegovog dvostrukog teatra (amphitheatron) kao polukružnog gledališta grčkog i rimskog kazališta. Prvi drevni amfiteatar u Rimu sagradio je Gaj Skribonije Kurio i u tom su amfiteatru 53. g. pr. Kr. održane gladijatorske borbe. Car Vespazijan započinje 69. g. po Kr. gradnju najvećeg amfiteatra u Rimu, kojeg je svečano otvorio njegov sin i nasljednik Tit, a dovršio Domicijan.¹

U prvom redu amfiteatar je bio predodređen za gladijatorske igre, borbe koje bijahu samo jedna od specijaliziranih vrsta masovnih igara i to u funkciji pučkih zabava koje su zapravo bile važan element političkog programa² tadašnjeg Rimskog Carstva. Posebno su se isticale borbe sa životinjama, konkretno divljim zvijerima, a publika je rado prihvaćala takve spektakle. U arenama su se odvijale i egzekucije³ osuđenika koji bijahu bespomoćno bačeni izgladnjelim zvijerima.

AMFITEATAR U CARSKOJ PULI

Središnji je antički spomenik u Puli (između brojnih ostalih), glasoviti rimski amfiteatar–Arena. Ova monumentalna građevina jedna je od bolje sačuvanih amfiteatara na prostoru Rimskog Carstva sagrađena u julijevo–klaudijevo razdoblju (27. g. pr. Kr.–68. g. po Kr.).⁴ Impozantni izgled pilona podsjeća na etruščanske stupove. Arena svojim polukružnim blokovima koincidira kao plašt koji je razveden sa četiri okomita stubišnja

1 A. Kliman, *Antička Pula s okolicom*, Pula, 1996., str. 137.

2 Ovdje vrijedi: «panem et circenes» (kruha i igara!)

3 Egzekucija (lat. exequi; izvršiti, sprovesti), izvršavanje putem zakonskog prisiljavanja, izvršenje osude, osobito tjelesne ili smrtne kazne, pogubljenje osuđenog na smrt; ovdje vrijedi za kršćane.

4 K. Džin, *Arena u Puli*, Rimski amfiteatar-Pula i gladijatorske igre, Zagreb, 2008., str. 7.

vanjska tornja čija funkcija bijaše omogućavanje komunikacije između trećeg i četvrtog kata. Oblik amfiteatra uglavnom je elipsa tako da građevina ima dvije nejednake osi. U puljskom slučaju duža os ima 130 m, a kraća 100 m. Takva velika građevina podignuta je izvan gradskih zidina i jedna je među rijetkim u Rimskom Carstvu koju su graditelji smjestili na obroncima brežuljka. Središnji prostor bio je pokriven pijeskom na kojem su se održavale igre i fatalne borbe. Borilištu je pripadao i sustav podzemnih prostorija i hodnika za gladijatore, prostori za zvjeri i smještaj tehničkih pomagala i strojeva. Arena je oko okolnog prostora bila odvojena zidom, a između njega i gledališta postojao je hodnik s više vratiju kojima su gladijatori ulazili na poprište borbi. Sjedišta za gledatelje uzdizala su se iznad terase i bila su podijeljena na katove s više redova. Katovi su se brojali od terase prema vrhu, a smještaj gledatelja bio je uvjetovan društvenim i službenim položajem.

Do naših dana Arena nije imala svoju funkciju, te je bilo neminovno postupno propadanje ovoga velebnog spomenika. Veliki blokovi stepenica gledališta, kojih je sigurno bilo nekoliko tisuća kubika, uzimani su kao građevinski materijal, tako da je Arena zapravo postala velikim i lako dostupnim skladištem lijepo obrađenog kamena.

I na kraju, ne manje važno, valja istaknuti kako je puljski amfiteatar mogao primiti i do 20.000 gledatelja! Zanimljiv detalj uočavamo i preko lukova samog amfiteatra, gdje bijahu uklesani natpisi, najčešće s imenima senatorskih obitelji.

ZAKLJUČAK

Amfiteatar u Puli nesumnjivo je jedan od najdragocijenijih građevina naše antičke ostavštine koji po svojoj grandioznoj i neupitno eminentnoj monumentalnosti spada u red povijesne i umjetničke vrijednosti.

Pulski amfiteatar jedan je od šest najvećih amfiteatara u Rimskom Carstvu što samo potvrđuje i njegovu ulogu ali i spomenuti značaj.

Amfiteatar je bio i predmetom zanimanja svih onih koji su u prošlosti, slučajno ili namjerno, došli u Pulu.

Vanjski zidni plašt Arene danas stoji kao ponosna kruna čipkaste strukture četvrtastih prozora što nijemo svjedoče o nekadašnjoj velebnosti, o sjaju i raskoči prošlih vremena!

Slika 1. Pulski amfiteatar

(Izvor: <http://www.infofazana.hr/hr/guide/sto-vidjeti-i-ciniti/izleti-po-istri/>)

LITERATURA

Kristina Džin, *Arena u Puli*, Rimski amfiteatar-Pula i gladijatorske igre, Zagreb, 2008.
Robert Matijašić, A.Kliman, *Antička Pula s okolicom*, Pula, 1996.

Marina Matiša:

PULA AMPHITHEATRE

Summary

The Pula Amphitheatre is one of the most valuable buildings of our antique legacy which belongs to historical and cultural heritage due to its grand and unquestionably prominent monumentality. The Pula amphitheatre was one of the six largest amphitheatres in the Roman Empire which emphasizes both its role and importance. The amphitheatre evoked interest of all those who came to Pula throughout history, intentionally or accidentally. The Arena's outer walls now stand as a proud crown of rectangular windows which serve as a soundless reminder of former grandeur, glory and the splendour of ancient times.